

УДК 336.7

Безвух С.В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи, Хмельницький національний університет

Bezviuh S.V.,

PhD, Senior Lecturer, Department of Finance and Banking, Khmelnytsky National University

Ліквідність банку: сутність та фактори впливу

Liquidity of bank: essence and factors of influence

Анотація.

У статті проаналізовано підходи до трактування терміну «ліквідність банку» за різними науковцями в розрізі економічних ознак (економічна сутність; своєчасність виконання зобов'язань; розмір виконання зобов'язань; суб'єкти, перед якими банк виконує свої зобов'язання; втрати, що зазнає банк при забезпеченні ліквідності; види зобов'язань, які виконує банк; джерела поповнення високоліквідних активів) та надано власне визначення. Визначено взаємопов'язаність понять «ліквідність банківської системи», «ліквідність банку», «ліквідність балансу банку», «ліквідність активів і пасивів». Розглянуто фактори впливу на ліквідність банку та запропоновано їх групувати за мега (на рівні світової економіки чи іноземних держав), макро (на рівні національної економіки), мезо (на рівні банківської системи) і мікро (на рівні банку) рівнями.

Summary.

In the article, going is analyzed near interpretation of term "liquidity of bank" after different scientists in the cut of economic signs (economic essence; timeliness of fulfilling commitment; size of fulfilling commitment; subjects before which a bank executes his obligations; loss which tests a bank at provided to liquidity; types of obligations, which are executed by a bank; sources of addition to the high liquidity assets) and own determination is given. Intercommunication of concepts "liquidity of the banking system", "liquidity of bank", "liquidity of bank statement", "liquidity of assets and passive voices" is certain. The factors of influence are considered on liquidity of bank and they are suggested to group after mega (at the level of world economy or foreign states), macro (at the level of national economy), mezo (at the level of the banking system) and micro (at the level of bank) by levels.

Ключові слова: банк, «ліквідність банківської системи», «ліквідність банку», «ліквідність балансу банку», «ліквідність активів і пасивів», фактори впливу на ліквідність банку.

Key words: bank, «liquidity of the banking system», «liquidity of bank», «liquidity of bank statement», «liquidity of assets and passive voices», factors of influence on liquidity of bank.

Постановка проблеми. Ліквідність банківської установи є основою ефективного виконання своїх функцій як окремим банком, так і банківською системою в цілому, так як вона зумовлює їх фінансову стійкість, надійність та конкурентоспроможність. Надлишкова чи недостатня ліквідність негативно впливає на економічні відносини на мікро- та макро-рівнях. Ефективне управління ліквідністю є необхідною умовою забезпечення безперебійної роботи банку, оптимального розподілу і використання банківських ресурсів. Все це вимагає

чіткого понятійного апарату, зокрема удосконалення тлумачення терміну «ліквідність», визначення та структуризація факторів впливу на неї та ін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблематики ліквідності банку значну увагу приділяють як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Питання сутності, видів, факторів ліквідності банку досліджували: О. Д. Вовчак, А. М. Мороз, А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало, І. Б. Івасів, О. А. Криклій, Д. О. Рябіченко та ін.

Постановка завдання. Метою статті є удосконалення визначення терміну «ліквідність банку» та систематизувати факторів впливу на неї.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на загострення світової фінансової кризи на сучасному етапі вітчизняним банкам доводиться працювати в умовах зростаючих ризиків, що супроводжують банківську діяльність. В такій ситуації особливої уваги набуває стабільність фінансового стану банку, основними якісними характеристиками якого виступають платоспроможність і ліквідність. Тому управління ліквідністю банку є одним з найважливіших і ключових питань.

На сьогодні немає єдиної точки зору щодо визначення даного поняття, особливо якщо порівнювати підходи до трактування ліквідності банку серед вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Узагальнивши вивчену літературу [1-25], ми будемо проводити подальше дослідження поняття “ліквідність банку” в розрізі основних його економічних ознак на основі наведених визначень за різними науковцями.

До економічних ознак нами віднесено:

- економічна суть (гроші, економічні відносини (виконання зобов’язань), економічні відносини (виконання зобов’язань і забезпечення розвитку), доступ до грошових коштів);
- своєчасність виконання зобов’язань (визначена і невизначена);
- розмір виконання зобов’язань (визначений і невизначений);
- суб’єкти, перед якими банк виконує свої зобов’язання (вкладники, позичальники, кредитори, невизначені);
- втрати, що зазнає банк при забезпеченні ліквідності (без втрат, при мінімальних втратах, невизначені);
- види зобов’язань, які виконує банк (до запитання, строкові, невизначені);
- джерела поповнення високоліквідних активів (внутрішні, зовнішні, невизначені).

Щодо ліквідності банку за економічною суттю, то наукове розуміння даної категорії неоднозначне. Базуючись на дослідженні теоретичних поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців, можна виділити чотири найбільш поширені точки зору. Перша полягає в ототожненні ліквідності банку з існуючим обсягом готівки. До її представників відносяться Дж. Кейнс, Дж. Сінкі, Е. Рід.

Згідно з другою точкою зору, ліквідність банку трактується як якісна характеристика об’єкта економічних відносин, а саме як здатність погашати свої зобов’язання в строк [20].

Останнім часом віддається перевага третій точці зору, згідно з якою ліквідність банку визначається не лише спроможністю банку розраховуватись за своїми зобов’язаннями, а й одночасним розширенням кредитної діяльності (І.Б. Івасів, Дж. Сінкі, Ю.С. Ребрик) чи всіх операцій (В.І. Міщенко, А.В. Сомик, Базельський комітет, О. Фуксман, Д.О. Рябіченко). Таке трактування вперше серед вітчизняних науковців було запропоноване І.Б. Івасівом. Закордоном таке визначення було дане ще Дж. Сінкі. Воно спричинене тим, що в сучасних умовах ліквідність банків залежить не лише від незбалансованості активів і пасивів, а й від можливості задовольнити потреби клієнтів у кредитуванні та проведенні ним інших активних операцій.

Вітчизняні економісти пов’язують поняття ліквідності перш за все з виконанням зобов’язань банком (друга і третя точка зору), а в міжнародній банківській справі зосереджується увага не на причинах виникнення потреби в грошових коштах, а на постійному доступі до джерел ліквідності, тобто доступу до грошових коштів.

Представниками такої думки є П.С. Роуз, К. Гронер. До них приєднався вітчизняний науковець А.М. Герасименко.

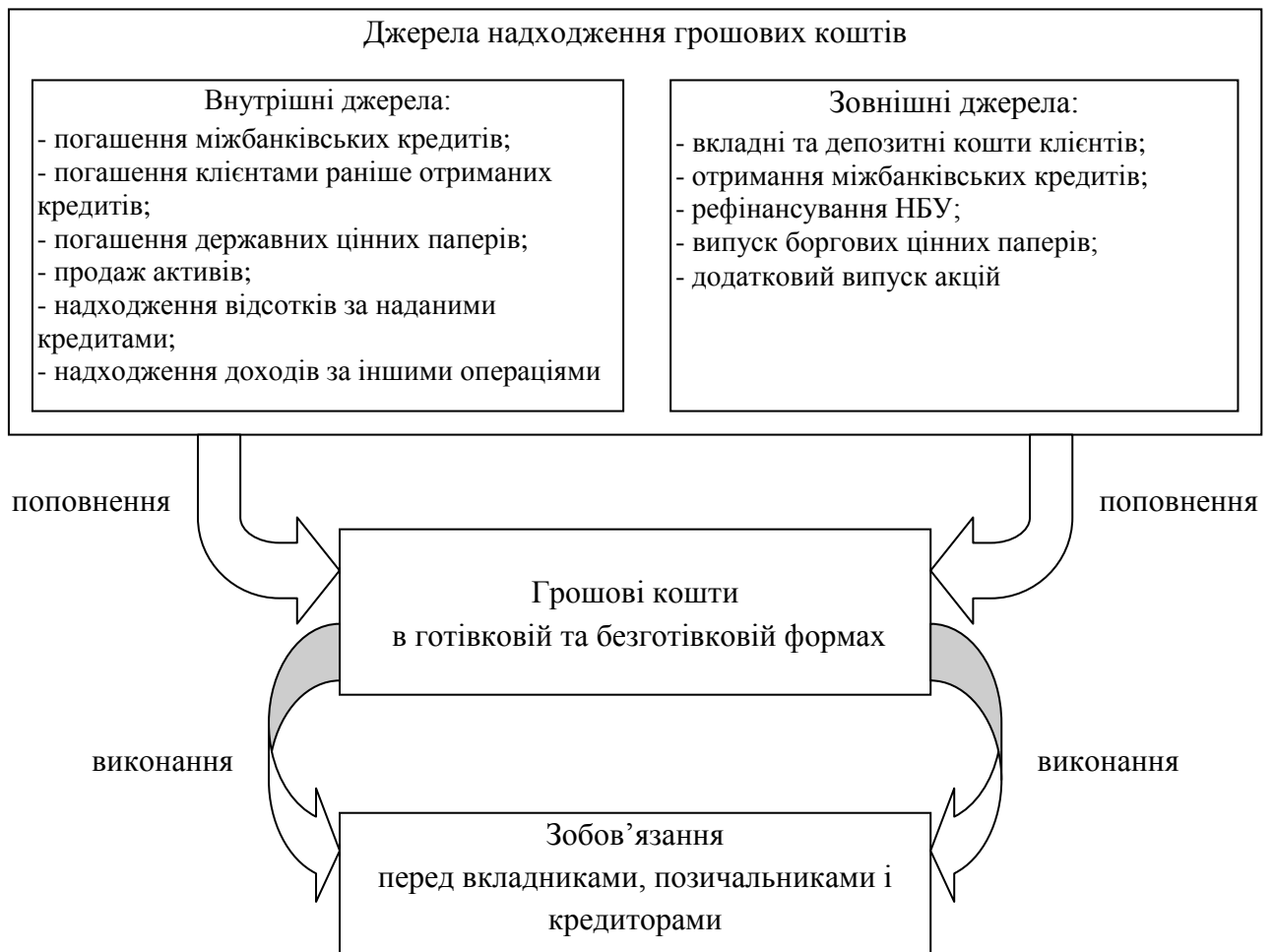
Деякі науковці визначають ліквідність банку як «здатність банку», а інші як «спроможність банку». Проте, згідно тлумачного словника з української мови, ці слова є тотожними.

Важливим є визначення, що виконання зобов'язань банком має бути здійснене своєчасно та в повному об'ємі.

Частина авторів (О. І. Лаврушин, Г. С. Панова, Е. Рід, М. І. Савлук) пов'язує визначення ліквідності банку із виконанням зобов'язань лише за пасивом. Пасив банку включає власний капітал і зобов'язання, які поділяються на залучені (вклади до запитання та строкові вклади юридичних і фізичних осіб) та запозичені (позики від НБУ, інших банків, боргові цінні папери, кредиторська заборгованість). Тобто, банк має бути спроможним виконувати свої зобов'язання перед вкладниками і перед кредиторами у визначені строки, виплачуючи по них грошові кошти. Проте, банк ще несе зобов'язання перед клієнтами за кредитами (наприклад, кредитні лінії) і гарантіями, які він не виконав в повній мірі. А дані операції є активними. Тому, перелік зобов'язань, які має виконувати банк для забезпечення своєї ліквідності, лише за пасивними операціями є неповним. Це також зазначається в інструкції НБУ та у праці Ю.С. Ребрика, які до суб'єктів, перед якими банк несе зобов'язання, відносять не лише вкладників і кредиторів, що відображаються в пасиві балансу, а й позичальників, що відображаються в активі балансу.

Забезпечення банком ліквідності не завжди відбувається без втрат. Так, отримання грошових коштів можливе з внутрішніх та зовнішніх джерел (рис. 1).

Лише невелика кількість науковців зосереджують увагу при визначенні ліквідності банку на джерелах надходження грошових коштів для забезпечення виконання зобов'язань банком. Зовнішні і внутрішні джерела виділяють А.В. Кулік, П.С. Роуз, О.В. Молчанов, К. Гронер, Е. Рід і О. Фуксман. М.В. Марущак говорить лише про внутрішні джерела.

**Рис. 1. Джерела надходження грошових коштів до банку
(систематизовано автором на основі: [9, 10, 16, 17, 21])**

Отримання коштів з зовнішніх джерел завжди супроводжується витратами (виплатою процентів). Внутрішні джерела надходження грошових коштів виникають внаслідок зміни структури активів банку. Оскільки, грошові кошти є недохідним активом, то перетворення всіх інших активів, які є більш дохідними, в грошові кошти призводить до недоотримання банком прогнозованого прибутку.

Тому, для банку є важливим забезпечити свою ліквідність за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел при мінімальних витратах. На це звертають увагу лише П.С. Роуз, К. Гронер, Ю.С. Ребрик.

Таким чином, на нашу думку, ліквідність банку – це спроможність банку забезпечити виконання своїх зобов'язань перед клієнтами, позичальниками і кредиторами своєчасно і у повному обсязі за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел з мінімальними витратами та здатність фінансувати зростання власних активів.

Поряд із поняттям «ліквідність банку», в теорії та практиці використовуються такі поняття як «ліквідність банківської системи», «ліквідність балансу банку», «ліквідність активів і пасивів» [20, с. 19]. Тому, ліквідність банку необхідно розглядати як багаторівневу систему категорій.

Ліквідність банківської системи – це спроможність забезпечити своєчасне виконання всіх боргових зобов'язань перед вкладниками, кредиторами і засновниками банківських

установ, можливість залучати в повному обсязі вільні кошти юридичних і фізичних осіб та надавати кредити й інвестувати розвиток економіки країни [20, с. 20].

Ліквідність банківської системи залежить від ліквідності банківських установ, Національного банку України і держави, а також розвитку міжбанківського ринку, що дає змогу вважати банківську систему цілісною. На ліквідність банківської системи також впливають зовнішній та внутрішній борг України, рівень інвестицій, динаміка кредиторської та дебіторської заборгованості, законодавчо-нормативна база захисту кредиторів.

Ліквідність балансу є співвідношенням окремих статей активу та пасиву балансу з метою порівняння їх значень зі значенням встановлених нормативів. Варто зазначити, що ліквідність балансу банку є основним фактором ліквідності самого банку. Тому немає підстав протиставляти ці поняття як несумісні.

Ліквідність активів передбачає, що активи можуть бути безпосередньо використані для погашення боргових зобов'язань або трансформуватися в грошові та інші платіжні засоби, іншу грошову форму.

Іншим структурним елементом банківської ліквідності є категорія «ліквідні пасиви». Її суть полягає в тому, що це пасиви, які стабільно перебувають в обігу, не є надзвичайно чутливими до відсоткових ставок та постійно поповнюються. До ліквідних пасивів належать залишки на поточних рахунках постійних клієнтів банку, кредити, отримані від міжнародних фінансових організацій. Зокрема, ліквідність банку підвищується, коли мінливість залишків залучених ним коштів зменшується.

У науковій літературі досить часто розмежовують поняття «ліквідність активів банку», «ліквідність пасивів», «ліквідність балансу», «ліквідність банку». Проте, такий розподіл є не зовсім коректним, адже він може припускати, що ці поняття існують окремо одне від одного і не пов'язані між собою. Це не відповідає дійсності, адже ліквідність банку визначає ліквідність банківської системи і безпосередньо залежить від ліквідності його балансу, що формується ліквідністю активів та пасивів (рис. 2).

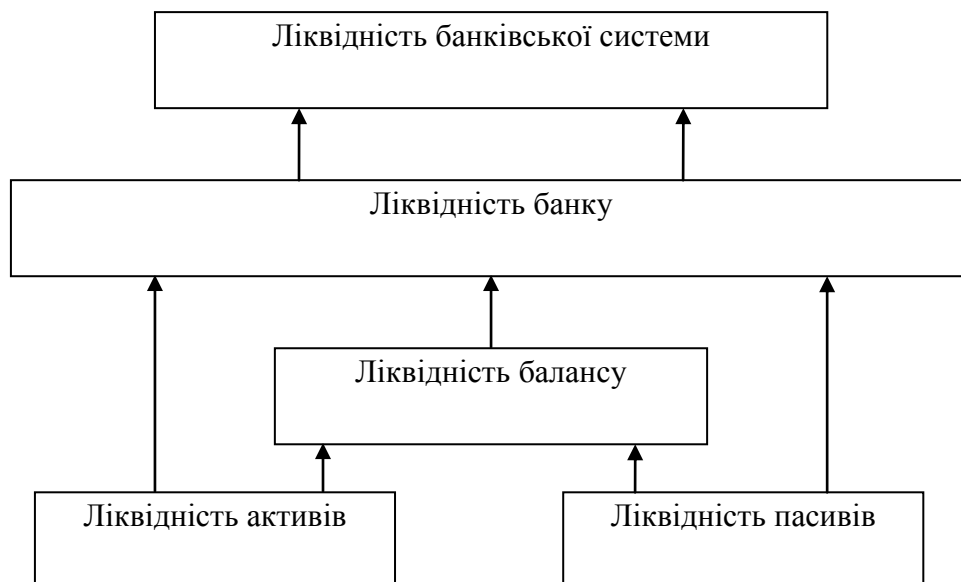

Рис. 2. Взаємозв'язок понять «ліквідність банківської системи», «ліквідність банку», «ліквідність балансу», «ліквідність активів і пасивів» (систематизовано автором на основі: [10, 11, 18, 20])

Діяльність банку, порівняно з іншими установами, характеризується підвищеним рівнем ризику, тому менеджери банку повинні враховувати максимальну кількість факторів та ступінь їх впливу на рівень ліквідності банку, оскільки неврахування певного фактора в майбутньому може призвести до погіршення фінансової стійкості банку.

За результатами проведеного дослідження нами визначено, що єдиного підходу до структуризації факторів впливу на ліквідність банку в науковій літературі не сформовано.

На основі критичного аналізу наукових джерел [1-25] нами проведена систематизація факторів впливу на ліквідність банку (рис. 3).

Переважає більшість науковців пропонує поділяти фактори впливу на ліквідність банку на дві великі групи, а саме: зовнішні та внутрішні. Проте, в межах цих двох груп факторів різні автори можуть виділяти ще підгрупи: Н.І. Козьмук і А.С. Глотова серед внутрішніх факторів виділяють загальні та спеціальні; Д.М. Олійник внутрішні фактори поділяє на економічну і організаційну групи; О.А. Криклій виділяє серед зовнішніх факторів фактори прямого і непрямого впливу;

Ми підтримуємо думку науковців і також пропонуємо поділяти фактори впливу на ліквідність банку на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відносяться всі фактори, які банк не може контролювати та керувати ними, а до внутрішніх – ті, на які банк може впливати та корегувати їх.

В межах зовнішніх факторів ми виділяємо фактори непрямого впливу (мега фактори – фактори на рівні світової економіки чи іноземних держав, макро фактори – фактори на рівні національної економіки) і фактори прямого впливу (мезо фактори – фактори на рівні банківської системи).

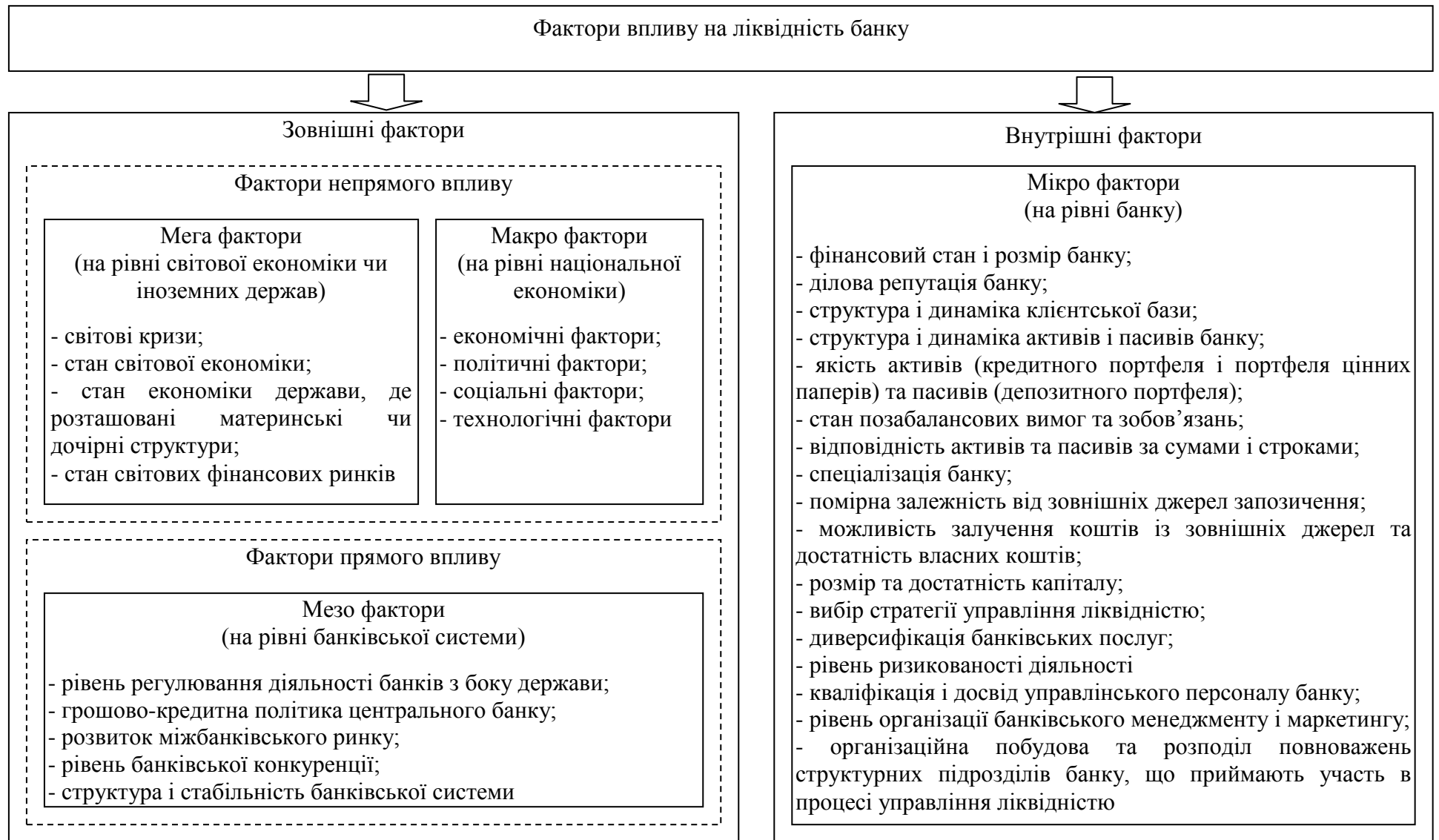

Рис. 3. Класифікація факторів впливу на ліквідність банку (авторська розробка)

До внутрішніх факторів ми вважаємо за доцільне відносити мікро фактори (фактори на рівні окремого банку, на які він може впливати).

Мега фактори характеризують загалом стан світової економіки. Останнім часом даному чиннику приділяють особливу увагу, оскільки саме стан світової економіки та світова фінансова криза привели до ряду наслідків неліквідності: наприклад, закриття зовнішніх джерел фінансування для банківських установ. На ліквідність впливає стан материнської компанії (банку), яка періодично може підкріплювати ліквідність банку, та дочірніх структур, оскільки проблеми в їх діяльності змушують банк вливати в них додаткові ресурси, що зменшує його ліквідність.

Макро фактори включають економічні, політичні, соціальні та технологічні фактори.

Досить значно впливає на ліквідність банків загальний стан та розвиток економіки країни.

Нестабільний і послаблений стан економіки спричиняє недовіру клієнтів та інвесторів до банківської системи. Це призводить до відтоку депозитів з банків, погіршення якості кредитного портфеля і послаблення ліквідності. Нерівномірність регіонального розвитку економіки обумовлює необхідність прогнозування грошових потоків залежно від територіального розташування структурних підрозділів банку.

На окрему увагу останнім часом заслуговує вплив політичної ситуації на ті чи інші явища, включаючи банківський сектор і ліквідність банків зокрема. Нестабільна політична ситуація призводить до постійної зміни законодавства, вимог до банків, частого перегляду податків. Це майже унеможливує планування банківської політики, створює додаткові перешкоди в управлінні ліквідністю банків.

До соціальних факторів відносяться середній рівень доходів, витрат і заощаджень населення, прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, обсяги соціальних виплат населенню тощо. Соціальні фактори обумовлюють бажання і спроможність населення користуватись банківськими послугами. Так, збільшення заощаджень фізичних осіб сприяє зростанню пропозиції ліквідних коштів.

До технологічних факторів відноситься розвиток інформаційної структури та комунікаційної мережі. Достатній рівень розвитку інформаційної інфраструктури дає змогу банку оперативно реагувати на зміну подій, зокрема, вчасно оцінити усі ризики та розробити заходи по їх мінімізації, що, в свою чергу, дозволить попередити зниження рівня ліквідності банку. Розвиток комунікаційної мережі, в свою чергу, дає змогу налагодити зв'язки як між окремими банками, так і в ланці «банк – НБУ», що прискорює залучення або розміщення коштів у процесі регулювання ліквідності [8].

Мезо фактори базуються на політиці держави загалом та центрального банку зокрема щодо банківської системи країни.

Одним з найбільш вагомих мезо факторів, що впливають на ліквідність банку, є політика центрального банку, що здійснюється через систему державного нагляду і регулювання діяльності банків. Центральний банк встановлює і контролює обов'язкові нормативи ліквідності для банків, надає кредити для підтримки ліквідності, впливає на функціонування міжбанківського ринку, встановлюючи обов'язкові резерви банків, регулюючи загальну грошову масу, рівень інфляції та стан валютного ринку.

Розвиток міжбанківського ринку сприяє оперативному перерозподілу вільних грошових коштів між банками для підтримання ліквідності.

Структура банківської системи представлена співвідношенням між державним приватним вітчизняним і приватним іноземним капіталами, що свідчить про національну спрямованість банківського ринку та ступінь його державного регулювання. Стабільність банківської системи підкріплена її ліквідністю, що визначається ліквідністю кожного банку. Неліквідність одного банку не призводить до неліквідності всієї системи, але може спричинити панічний ефект. Банкрутство одного великого банку, з яким інші банки пов'язані міжбанківськими зв'язками, призводить до так званого «ефекту доміно», що впливає на ліквідність кожного банку. Також в умовах нестабільності і не прогнозованості, банки,

маючи вільні ресурси, закривають ліміти один на одного і відбувається штучно створений дефіцит.

Поряд із зовнішніми чинниками, на ліквідність банку впливають внутрішні чинники. Від репутації, розміру, фінансового стану, кількості клієнтів значною мірою залежать можливості банку щодо залучення депозитів, налагодження зв'язків з партнерами та інвесторами, що впливає на якість і структуру активів і пасивів [24].

Необхідною умовою збільшення обсягу клієнтів банку є кваліфікація і досвід персоналу, що також впливає на якість банківських послуг і підвищує імідж банку.

Рівень кваліфікації персоналу характеризується відповідними навичками і знаннями персоналу, що визначає практичні можливості банку щодо впровадження банківської політики. Ефективність діяльності банку, його конкурентоспроможність значною мірою залежать від компетенції банківських працівників приймати відповідні рішення щодо управління ліквідністю банку.

Якість банківського менеджменту визначає професіоналізм прийняття рішень як на стадії здійснення окремих операцій (при видачі кредитів, купівлі цінних паперів, залученні депозитів і вкладів, здійсненні збалансованих операцій) чи в процесі структуризації балансу в розрізі строків і валют, так і при регулюванні невідповідностей, що виникають між активами та зобов'язаннями банку (вибір найбільш оптимального джерела погашення зобов'язань банку).

Гарна репутація банку підвищує лояльність клієнтів та кредиторів, коли навіть за несприятливих обставин установа має можливості для залучення коштів не за підвищеними процентними ставками.

Банки розподіляють клієнтів на групи зі схожими характеристиками для визначення специфіки руху грошових потоків, особливо, ймовірності довгострокового закриття депозитної угоди та неповернення кредитних коштів [7]. На ці потоки впливають професія, соціальний статус, вік, сума вкладу та ін. для фізичних осіб та строк функціонування підприємства, галузь, регіон розташування, фінансовий стан, ризик репутації для юридичних осіб.

Якість активів визначається на основі трьох критеріїв: ліквідність, дохідність, рівень ризику. Головне завдання банку полягає у постійному збалансуванні цих критеріїв

Важливим фактором впливу на ліквідність банку є якість ресурсної бази, оскільки вона є визначальним фактором для обсягу і ступеня розвитку активних операцій банку. Критерієм ресурсної бази є її стабільність. Чим більша частка стабільних ресурсів, тим вище ліквідність банку, оскільки полегшується її прогнозованість та керованість. Збільшення стабільної частки ресурсної бази знижує потребу банку в ліквідних активах, оскільки передбачає поновлення зобов'язань банку.

Позабалансові операції впливають на ліквідність банку і можуть її як підвищити, так і зменшити. Так, позабалансові зобов'язання за кредитами в майбутньому призведуть до необхідності їх виконання банком, тобто видачі кредитних коштів, що призведе до зниження його ліквідності.

Тому, для попередження зниження рівня ліквідності банку потрібно забезпечувати резерв ліквідних коштів, що може бути використаний для забезпечення позабалансових зобов'язань [21].

Збалансованість активів і пасивів за сумами і строками має ключове значення в процесі забезпечення ліквідності банку. Вона майже унеможливує виникнення кризи ліквідності у банку, оскільки зобов'язання банку будуть забезпечені наявними ресурсами, а узгодженість активів і пасивів у строках забезпечить своєчасне виконання зобов'язань без збиткової реалізації активів. Чим вище ця узгодженість, тим збалансованіша політика, що проводилася банком, вище його ліквідність, стійкіший фінансовий стан.

Капітал банку є своєрідним запасом міцності, який захищає банк від можливих втрат ліквідності (покриття ризиків активів та гарантування коштів вкладників) в разі

несприятливих обставин та у звичайних умовах функціонування, тому його розмір та достатність підвищує ліквідність банку [18].

Висновки. Таким чином, критичний аналіз наукових підходів щодо трактування поняття «ліквідність банку» дозволив нам обґрунтувати доцільність його розгляду як спроможності банку забезпечити виконання своїх зобов'язань перед клієнтами, позичальниками і кредиторами своєчасно і у повному обсязі за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел з мінімальними витратами та здатність фінансувати зростання власних активів.

У процесі дослідження визначено взаємопов'язаність та взаємозалежність понять «ліквідність банківської системи», «ліквідність банку», «ліквідність балансу банку», «ліквідність активів і пасивів». Тому, ліквідність банку необхідно розглядати як багаторівневу систему категорій.

На основі проведеного аналізу факторів впливу на ліквідність банку запропоновано їх групувати за мега (на рівні світової економіки чи іноземних держав), макро (на рівні національної економіки), мезо (на рівні банківської системи) і мікро (на рівні банку) рівнями, що дозволить банківській установі точніше ідентифікувати домінуючі джерела впливу на його ліквідність і ефективніше проводити управління нею.

Список літератури.

1. Про затвердження інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : положення від 28.08.2001 р. № 368. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0841-01>.
2. Аналіз банківської діяльності [Текст] : підручник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ; ред. А. М. Герасимович. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2005. – 600 с.
3. Банківські операції : підручник / за ред. А. М. Мороза. – К. : КНЕУ, 2000. – 383 с.
4. Банковское дело: Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 576с.
5. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків : навч. посіб. / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : Університетська книга, 2007. – 522 с.
6. Івасів І. Б. Ліквідність банку в умовах маркетингоорієнтованого менеджменту / І. Б. Івасів // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 109–116.
7. Ковальчук, Т. Т. Ліквідність комерційних банків [Текст] : навч. посіб. / Т. Т. Ковальчук, М. М. Коваль. – К. : Знання, 1996. – 120 с.
8. Корнієнко, Т. Ліквідність комерційного банку: фактори, що впливають, методи управління / Т. Корнієнко // Финансовые риски. - 2001. - № 3. - С. 51-54.
9. Марущак М. В. Управління ліквідністю в банках України: стратегічний та операційний рівень / М. В. Марущак // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 126 – 131.
10. Молчанов О. В. Теоретичні підходи до управління ліквідністю сучасних банків / О. В. Молчанов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 10. – С. 48–51.
11. Міщенко, В. Ліквідність банківської системи: економічна сутність, структура і методологічний підхід до аналізу [Текст] / В. Міщенко, А. Сомик // Вісник Національного банку України. - 2008. - № 11. - С. 6-9.
12. Панова Г. С. Анализ финансового состояния коммерческого банка / Г. С. Панова. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 270 с.
13. Поморина, М.А. О некоторых подходах к управлению банковской ликвидностью [Текст] / М. А. Поморина // Банковское дело. – 2001. – №9. – С. 5-11.
14. Принципи ефективного управління ліквідністю в банківських установах [Електронний ресурс] : Базельський Комітет з Банківського Нагляду. - 2000. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/06.pdf.
15. Ребрик Ю. С. Рання діагностика кризи ліквідності як інструмент попередження кризових явищ у банку / Ю. С. Ребрик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та

практики : збірник наукових праць. – Харків : ХІБС УБС НБУ, 2010. – Випуск 2 (9). – С. 70–78.

16. Ребрик, Ю. С. Фактори ліквідності банку та механізм їх впливу / Ю.С. Ребрик // Міжнародна банківська конкуренція: теорія та практика: зб. тез доп. Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2010 р.): у 2т. / ДНВЗ «УАБС НБУ». – Суми. ДНВЗ «УАБС НБУ», 2010. – Т.2 – С.148-150.

17. Роуз, П. С. Банковский менеджмент [Текст] : уч. пособ. / П. С. Роуз; Пер. с англ. – Дело Лтд. – М. : Дело Лтд., 1997. – 768 с.

18. Рябіченко, Д. О. Ліквідність банків в сучасних умовах: макроекономічний огляд [Текст] / Д. О. Рябіченко, Г. Ю. Калюжна // Молодіжний науковий вісник УАБС. - 2012. - № 1. - С. 96-109.

19. Сало, І.В. Фінансовий менеджмент у банку [Текст] / І. В. Сало, О. А. Криклій. - навч. посіб. – Університетська книга : Суми, 2007. – 314 с.

20. Серпенінова Ю. С. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку : дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Фінанси, гроші і кредит» / Ю. С. Серпенінова. – Суми, 2010. – 189 с.

21. Серпенінова, Ю. С. Чинники, що впливають на ліквідність банку [Текст] / Ю. С. Серпенінова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє : збірник наукових праць / Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми, 2009. – С. 354-359.

22. Синки Дж., мл. Управление финансами в коммерческих банках / Дж. Ф. Синки, мл. ; пер. с англ. 4-го изд. – М. : Gatallaxy, 1994. – 937 с.

23. Терещенко О. Внутрішній аудит і контролінг ризиків у системі ризик-менеджменту / Олег Терещенко // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 7. – С. 45–49.

24. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку [Текст] : монографія / [І. М. Бурденко, Є. Є. Дмитрієв, Ю. С. Ребрик, Ю. С. Серпенінова] ; за заг. ред. Ю. С. Серпенінової. – Суми : Університетська книга, 2011. – 136 с.

25. Хіміч, Н. О. Управління ліквідністю комерційних банків України в умовах нестабільності фінансових ринків [Текст] / Н.О. Хіміч // Регіональна економіка. - 2008.- №3.- с. 76-83.

References.

1. The National bank of Ukraine (2001), “Resolution about claim of instruction about the order of adjusting of activity of banks in Ukraine”, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0841-01> (Accessed 28 August 2001).

2. Herasymovych, A. M. (2005) *Analiz bankivskoi diialnosti* [Analysis of bank activity], 2nd ed, KNEU, Kyiv, Ukraine.

3. Moroz, A. M. (2000), *Bankivski operatsii* [Banks operations], KNEU, Kyiv, Ukraine.

4. Lavrushyn, O. Y. (1998), *Bankovskoe delo* [Banking], *Finansy i statystyka*, Moscow, Russia.

5. Yepifanov, A. O. Maslak, N. H. and Salo, I. V. (2007), *Operatsii komertsiiynykh bankiv* [Operations of commercial banks], *Universytetska knyha*, Sumy, Ukraine.

6. Ivasiv, I. B. (2003), “Liquidity of bank in terms of marketing oriented management”, *Finansy Ukrainy*, vol. 1, pp. 109–116.

7. Kovalchuk, T. T. and Koval, M. M. (1996), *Likvidnist komertsiiynykh bankiv* [Liquidity of commercial banks], *Znannia*, Kyiv, Ukraine.

8. Korniienko, T. (2001), “Liquidity of commercial bank: factors of influence, management methods”, *Finansovye riski*, vol. 3, pp. 51-54.

9. Marushchak, M. V. (2009), “Liquidity management in the banks of Ukraine: strategic and operating level”, *Finansy Ukrainy*, vol. 1, pp. 126–131.

10. Molchanov, O. V. (2006), “The theoretical items of liquidity management of modern

banks”, *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 10, pp. 48–51.

11. Mishchenko, V. and Somyk, A. (2008), “Liquidity of the banking system: economic essence, structure and methodological going of analysis”, *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, vol. 11, pp. 6-9.

12. Panova, H. S. (1996), *Analyz fyansovoho sostoianya kommercheskoho banka*. Finansy i statystyka, Moscow, Russia.

13. Pomoryna, M.A. (2001), “About some going near a management by bank liquidity”, *Bankovskoe delo*, vol. 9, pp. 5-11.

14. Basel Committee of Bank Supervision (2000), “Principles of effective liquidity management in bank institutions”, available at: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/06.pdf.

15. Rebryk, Yu. S. (2010), “Early diagnostics of crisis of liquidity as instrument of warning of the crisis phenomena is in a bank”, *Finansovo-kredytna diial'nist: problemy teorii ta praktyky: zbirnyk naukovykh prats*, vol. 2 (9), pp. 70–78.

16. Rebryk, Yu. S. (2010), “Factors of liquidity of bank and mechanism of their influence” *Zbirka dopovidej na Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii: Mizhnarodnij bankivskij konkuretsii: teorii ta praktyka* [Collection of lectures at International scientifically-practical conference: International bank competition: theory and practice], *Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii: Mizhnarodnij bankivskij konkuretsii: teorii ta praktyka* [International scientifically-practical conference: International bank competition: theory and practice], DNVZ «UABS NBU», Sumy, Ukraine, pp. 148-150.

17. Rouz, P. S. (1997), *Bankovskiy menedzhment* [Bank management], Delo Ltd., Moscow, Russia.

18. Riabichenko, D. O. and Kaliuzhna H. Yu. (2012), “Liquidity of banks in modern terms: macroeconomic review”, *Molodizhnyi naukovyi visnyk UABS*, vol. 1, pp. 96-109.

19. Salo, I.V. and Kryklii, O. A. (2007), *Finansovyi menedzhment u banku* [Financial management in a bank], Universytetska knyha, Sumy, Ukraine.

20. Serpeninova, Yu. S. (2010), “Financial mechanism of liquidity management of bank”, Ph.D. Thesis, “Finance, money and credit”, Sumy, Ukraine.

21. Serpeninova, Yu. S. (2009), “Factors which influence on liquidity of bank”, *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: pohliad u maibutnie: zbirnyk naukovykh prats*, *Ukrainska akademiia bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*, Sumy, Ukraine, pp. 354-359.

22. Synky, Dzh. ml. (1994), *Upravlenye fyansamy v kommercheskykh bankakh* [Management by finances in commercial banks], 4th ed, Gatallaxy, Moscow, Russia.

23. Tereshchenko, O. (2005), “Internal audit and controlling risks in the system of risk management”, *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, vol. 7, pp. 45–49.

24. Burdenko, I. M. Dmytriiev, Ye. Ye. Rebryk, Yu. S. and Serpeninova, Yu. S. (2011), *Finansovyi mekhanizm upravlinnia likvidnistiu banku* [Financial mechanism of liquidity management of bank], Universytetska knyha, Sumy, Ukraine.

25. Khimich, N. O. (2008), “A liquidity management of commercial banks of Ukraine is in the conditions of instability of financial markets”, *Rehionalna ekonomika*, vol. 3, pp. 76-83.